

PERMANENTNÁ FORMÁCIA ABSOLVENTOV TEOLOGICKÝCH FAKÚLT

Mons. prof. ThDr. Peter Šturák, PhD.

TÉMA III: GRÉCKOKATOLÍCKA CIRKEV NA SLOVENSKU

ÚVOD: Gréckokatolícka cirkev na Slovensku, ktorá prešla vo svojich dejinách, osobitne v druhej polovici 20. storočia mnohými ťažkými skúškami, ale vytrvala vo viere a vernosti Bohu.

Zdôraznil to aj pápež sv. Ján Pavol II. 2. júla 1995 pri stretnutí s gréckokatolíckymi veriacimi v Prešove, keď vo svojom príhovore okrem iného povedal: Všetci si pamätáme dramatickú situáciu v nedávnej minulosti, keď sily ideológie, ktorá je v rozpore so slobodou a dôstojnosťou človeka, odsúdili vaše cirkevné spoločenstvo na zánik. Gréckokatolícke spoločenstvo vyšlo z tejto skúšky obnovené a posilnené aj vďaka svedectvu a krvi početných mučeníkov. Živým dôkazom toho je viera veľkého počtu laikov, rehoľníkov a rehoľníčok, kňazov a duchovných pastierov. Stačí spomenúť utrpenie biskupa Vasil'a Hopka a mučenie biskupa Pavla Gojdiča.

1. Gréckokatolícka cirkev v kontexte spoločensko – náboženskej situácie v Československu po druhej svetovej vojne

Po druhej svetovej vojne dochádza k **novej geopolitickej situácii** vo vtedajšom svete, ktorá sa v dominantnej miere týkala Európy, nevynímajúc územie, kde sa nachádzala vtedajšia Československa republika. Tá sa dostala, ako aj ďalšie okolité krajiny, do tzv. **sovetskej sféry vplyvu**. To malo za následok postupnú zmenu spoločensko - politickej situácie, ktorá sa priamo dotýkala aj života cirkvi vo všeobecnosti. Nový režim začal spočiatku zastretý, neskôr však **v roku 1948 otvorený boj proti cirkvi**. Pokým ostatné cirkvi boli vystavené rôznym perzekúciám, **Gréckokatolícka cirkev bola štátnou mocou priamo likvidovaná**. Plán likvidácie cirkvi v povojnovom Československu mal stanovenú svoju stratégiu, svoje etapy i taktiku jednotlivých krokov. Najprv bola zahájená prípravná fáza pre najväčšie likvidačné zásahy v roku 1950, medzi ktoré patrila likvidácia mužských a ženských kláštorov, internácia a odsúdenie biskupov a likvidácia Gréckokatolíckej cirkvi, ktorá ako prvá zachytila najťažší úder.

2. Pokus štátnej moci o likvidáciu Gréckokatolíckej cirkvi v roku 1950

V mocensko-politických kruhoch bola celá akcia pravoslávizácie – v rámci **Akcie P** starostlivo pripravovaná v kontexte celkovej likvidácie cirkvi. Veľa priestoru sa venovalo agitácii a propagácii pravoslávia, zakladaniu a činnosti „návratových komisií“. To všetko bolo zhodnotené na porade vo **Vyšných Ružbachoch**, konanej 24. apríla 1950, ktorú poznáme ako tzv. Malý „sobor“, ktorá nepriniesla žiadny účinok.

Samostatná likvidácia gréckokatolíckej cirkvi v Československu sa dostala do svojej záverečnej fázy. Ústredný výbor pre návrat k pravoslávii zorganizoval smutne známy **„Sobor duchovenstva a veriacich“** v Prešove 28. apríla 1950. Celá akcia bola pripravovaná veľmi intenzívne za účinnej pomoci mocensko – politických zložiek, ale aj Pravoslávnej cirkvi. Na „Sobore“ bol prijatý tzv. „Manifest“ a „Uznesenie“, ktorými bolo vyhlásené zrušenie Užhorodskej únie a „včlenenie“ Gréckokatolíckej cirkvi do Pravoslávnej cirkvi.

Napriek tejto situácii v jej inštitucionálnej rovine ešte Prešovský „sobor“ neznamenal jej likvidáciu, ako takej v jej podstate, pretože Cirkev ako božsko – ľudská inštitúcia svojim božím základom je nezničiteľná. **Ona existovala ďalej v podobe jej trpiacich údov vo väzniciach, akými boli obidvaja biskupi – biskup Pavol Peter Gojdič OSBM a ThDr. Vasil' Hopko, mnohí kňazi i laickí veriaci.**

NAŠA ÚLOHA:

Buďme hrdí na statočnosť a vytrvalosť vo viere Bohu, Cirkvi a Sv. Otcovi celej Gréckokatolíckej cirkvi, jej biskupom, kňazom a veriacim.

Miestna Gréckokatolícka cirkev na Slovensku má teda čo ponúknuť nie iba svojim veriacim, ale ľuďom dobrej vôle, dôkaz, že Boh neopúšťa svojich „najmenších“ a že Pán osudov človeka a histórie národov vie z každého zla vyvodit' nikým netušené dobro pre tých, ktorí mu i za cenu veľkých obetí ostali verní. Ich príklad nech nás vedie

i k vďačnosti Bohu, že nám dal v nich vzory, ktoré nesklamali a verne nám odovzdali poklad viery. On nás musí viesť k pocitu zodpovednosti, aby sme túto štafetu viery odovzdali súčasnej generácii i generácii tohto nášho tretieho tisícročia, ohlasovať Božie slovo nie v chrámoch z kazateľníc, ale svedomitou manuálnou prácou na pracoviskách. Aj tu svietili ako sviece na oltári. Žiarili dobrou srdca, svedomitou prácou a celým svojím životom. Láskou premáhali nenávisť. Ich životné osudy sú svetlým majákom a veľkým príkladom aj pre dnešnú dobu, hoci od tých slávnych chvíľ uplynuli už desaťročia. Sú to hrdinovia ducha, mravnosti, čnosti, ľudskej slobody a všeludského bratstva. Oni životom dokázali, že i malá pravda dokáže vyvrátiť veľký blud, a že i jednoduchí ľudia, ktorých strčili za múry väzníc, vedia ukázať svetu správny smer a postoj. Sú pre nás veľkými vzormi a nimi zostali aj po smrti. **Sú povzbudením a príkladom pre všetkých ľudí, ktorí sa snažia žiť charakterne, podľa viery a podľa svojho svedomia. Nasledujme ich príklad aj dnes.**

LITERATÚRA:

- BABJAK, J. SJ.: *Zostali verní. Osudy gréckokatolíckych kňazov*. I. zväzok (1. – 4. diel). Prešov: PETRA, 2009.
- BABJAK, J. SJ.: *Zostali verní. Osudy gréckokatolíckych kňazov*. II. zväzok (5. – 8. diel). Prešov: PETRA, 2011.
- CORANIČ, J. – ŠTURÁK, P. – KOPRIVŇÁKOVÁ, J. (eds.): *Cirkev v okovách totalitného režimu. Likvidácia Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v roku 1950*. Prešov: Vydavateľstvo PU v Prešove, 2010.
- CORANIČ, J.: *Z dejín Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku*. České Budějovice: Sdružení sv. Jána Nepomuckého při Biskupství českobudějovickém, 2014.
- FEDOR, M.: *Z dejín gréckokatolíckej cirkvi v Československu 1945 – máj 1950*. Košice: BYZANT s. r. o. I. vydanie, 1993.
- MANDZÁK, A. D.: *Dokumenty k akcii „P“*. Prešovský „sbor“. Edícia Dokumenty. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2014.
- PEŠEK, J. – BARNOVSKÝ, M.: *Štátna moc a cirkvi na Slovensku 1948 – 1953*. Bratislava: VEDA Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1997.
- ŠTURÁK, P.: *Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945 – 1989*. Prešov : Petra n. o., 2008.
- ŠTURÁK, P.: *Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1945 – 1989*. Prešov: Petra, n. o., 2018.
-